

Briselē, 2024. gada 6. novembrī
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Bibliotēku loma medijpratības pilnveidošanā – <i>politikas debates</i>

Pielikumā pievienots prezidentvalsts sagatavots informatīvs dokuments, kas paredzēts kā pamats politikas debatēm Izglītības, jaunatnes, kultūras un sporta padomes sanāksmē 2024. gada 25. un 26. novembrī.

Bibliotēku loma medijpratības pilnveidošanā

Politikas debates

Izglītības, jaunatnes, kultūras un sporta padomes 2024. gada 26. novembra sanāksme

1. IEVADS

Eiropas Savienības 2023.–2026. gada darba plānā kultūras jomā ¹ ir atzīta bibliotēku arvien pieaugošā loma sabiedrībā, jo īpaši rakstpratības veicināšanā visā Eiropā. Bibliotēkas ir vairāk nekā tikai grāmatu glabātavas; tās piedāvā plašu pakalpojumu klāstu un ir kritiski svarīgas platformas kopienu iesaistei, demokrātiskai līdzdalībai un izglītības attīstībai. Bibliotēku ieņemtās lomas svarīgs aspekts ir to ieguldījums medijpratības pilnveidošanā – medijpratība ir kļuvusi par neatliekamu vajadzību pasaulē, kas kļūst arvien vairāk digitalizēta un piesātināta ar informāciju.

Covid-19 pandēmijas laikā pierādījās, ka bibliotēkas ir svarīgi kopienu centri, un tās tika pielāgotas gan fizisko, gan digitālo pakalpojumu sniegšanai mājsežu laikā. Bibliotēkas turpināja piedāvāt piekļuvi uzticamai informācijai un bija būtiski sabiedrotie cīņā pret maldinošu informāciju – pašlaik šis uzdevums ir aktuālāks nekā jebkad agrāk. Saskaņā ar *IFLA-UNESCO* Sabiedrisko bibliotēku manifestu (2022) ² bibliotēkām ir jādarbības kā mūžizglītības un medijpratības veicinātājām, nodrošinot iedzīvotājiem nepieciešamos rīkus, lai tie varētu orientēties sarežģītajā mūsdienu mediju vidē.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01)).

² *IFLA*: Starptautiskā bibliotēku asociācija un iestāžu federācija, <https://www.ifla.org/public-library-manifesto/>.

2023.–2026. gada darba plānā kultūras jomā arī norādīts, ka atklātās koordinācijas metodes (AKM) grupai laikposmā no 2024. līdz 2025. gadam būtu jāstrādā ar bibliotēkām, lai sīkāk izpētītu, kā bibliotēkas veicina dalību kultūras dzīvē un prasmju pilnveidošanu, sniedzot atbalstu ne tikai rakstpratības veicināšanā, bet arī plašāku sociālās iekļaušanas un demokrātijas mērķu īstenošanā. Turklāt Eiropas Padomes un *EBLIDA* vadlīnijās³ ir atkārtoti uzsvērts, cik būtiska ir bibliotēku politikas nozīme demokrātiskas, labi informētas, taisnīgas, ilgtspējīgas, saliedētas un iekļaujošas sabiedrības veicināšanā.

2. GALVENĀS PROBLĒMAS, KAS JĀRISINA

Medijpratības pilnveidošana ir viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem, ar ko saskaras mūsdienu sabiedrība, tostarp Eiropā. Maldinoša informācija un dezinformācija strauji izplatās, un to bieži veicina digitālās platformas un sadrumstalota mediju vide. Tā kā mediju tehnoloģija strauji attīstās, ir nepieciešams pastāvīgi atjaunināt formālās izglītības vidē apgūstamās prasmes. Bibliotēkām ir uzticamu iestāžu statuss un stabila loma kopienās, tādēļ tām ir unikāla iespēja darboties kā starpniekiem starp iedzīvotājiem un milzīgo informācijas apjomu, ar ko viņi saskaras. Lai to paveiktu, bibliotēkas var piedāvāt mācības, organizēt izglītības programmas un nodrošināt resursus, kas veicina informētību par mediju satura patēriņu un izveidi. Tādējādi bibliotēkas var darboties kā daudzfunkcionāli kopienu mācību centri, vienlaikus atbalstot mūžizglītību.

³ *EBLIDA*: Eiropas bibliotēku, informācijas un dokumentācijas asociāciju birojs, <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>.

Tomēr, lai pilnībā izmantotu šo potenciālu, bibliotēkām ir jārisina vairākas būtiskas problēmas:

- Medijpratības izglītības nepilnības. Tā kā digitālās tehnoloģijas strauji attīstās, medijpratības programmas ir regulāri jāatjaunina, lai tās arī turpmāk būtu aktuālas. Bibliotēku uzdevums ir piedāvāt mācību programmas un padarīt pieejamus rīkus, kas ne tikai palīdz apgūt mediju pamatprasmes, bet arī atbalsta formālo izglītību, jo īpaši attiecībā uz analītisko domāšanu, ticamu avotu identificēšanu, izpratni par mediju neobjektivitāti, orientēšanos tiešsaistes platformās, lai gūtu drošu pieredzi tiešsaistē, satura izveides prasmēm, iesaistīšanos demokrātiskajā līdzdalībā un informācijas ētisku izmantošanu. Bibliotēkas apkalpo plašu lietotāju loku, kuriem ir atšķirīgs medijpratības līmenis: no bērniem līdz vecāka gadagājuma cilvēkiem. Tāpēc ir būtiski nodrošināt pielāgotas medijpratības programmas, kas atbilst dažādu sabiedrības grupu vajadzībām.
- Infrastruktūra un finansējums. Daudzas bibliotēkas ir pārgājušas uz digitālajiem pakalpojumiem, tomēr atšķirīga infrastruktūra, jo īpaši lauku un attālos apvidos, ietekmē bibliotēku iespējas efektīvi veicināt medijpratības pamatprasmes. Pienācīgs finansējums ir būtisks, lai novērstu šīs nepilnības un standartizētu resursu pieejamības līmeni visos reģionos. Liela nozīme medijpratības programmu paplašināšanā ir partnerībām ar skolām, akadēmiskajām aprindām, tehnoloģiju uzņēmumiem, citiem attiecīgajiem privātā sektora uzņēmumiem, fondiem un pilsoniskajām organizācijām. Sadarbība ar ārējiem speciālistiem un ārēju resursu izmantošana var palīdzēt veicināt medijpratības iniciatīvu izvēršanu, lai sasniegtu plašāku auditoriju, nodrošinātu mērķtiecīgas zināšanas un izstrādātu pielāgotas mācību programmas.
- Bibliotekāru prasmju pilnveidošana. Bibliotēkas nevar uzlabot medijpratību, neieguldot savos cilvēkresursos. Bibliotekāriem ir vajadzīga pastāvīga apmācība, lai sekotu līdzi tehnoloģiskajam progresam un viņu apkalpoto kopienu mainīgajām vajadzībām. Šo prasmju pilnveidošana ir būtiska, lai nodrošinātu, ka bibliotekāri var palīdzēt iedzīvotājiem orientēties mūsdienu digitālās informācijas vidē.

3. JAUTĀJUMI POLITIKAS DEBATĒM

Prezidentvalsts aicina ministrus veikt izpēti un dalīties ieskatos par to, kā bibliotēkas var uzlabot sabiedrības medijpratību, balstoties uz šādiem jautājumiem:

- Bibliotēku loma. *Kā bibliotēkas var paplašināt savas medijpratības programmas, lai uzlabotu iedzīvotāju medijpratību un kritiskās lasīšanas prasmes, tādējādi palīdzot viņiem labāk risināt problēmas, kas rodas digitālajā laikmetā (piemēram, dezinformācija tiešsaistē, iebiedēšana tiešsaistē un naida runa tiešsaistē, dziļviltījumi)?*
 - Resursi, kas nepieciešami augstas kvalitātes pakalpojumu sniegšanai. *Kādas partnerības, piemēram, ar akadēmiskajām aprindām, tehnoloģiju uzņēmumiem un organizācijām, būtu jānosaka par prioritārām, lai nodrošinātu, ka bibliotēkas pastāvīgi saņem atjaunotas zināšanas, kas sabiedrībai kopumā ir vajadzīgas, un kādas ES līmeņa iniciatīvas varētu veicināt šā mērķa sasniegšanu?*
 - Bibliotekāriem apgūstamās prasmes. *Kādas konkrētas prasmes nepieciešamas bibliotekāriem, lai uzlabotu viņu spēju mācīt medijpratību un veicināt bibliotēkas pakalpojumu saņēmēju kritisko domāšanu?*
-